

جایگاه قرارداد در حقوق ورزشی و مسئولیتهای ناشی از آن

احمد یوسفی صادقلو^۱ – الهام رجبی^۲

چکیده

در تحلیل و بررسی مبانی حقوق ورزشی بر همگان واضح است که علم حقوق پهنه بسیار گسترده ای دارد و بخشهای وسیعی از امور مربوط به زندگی انسانها را در بر گرفته و نهاد ورزش یکی از ضروریات زندگی بشری و یک پدیده اجتماعی پیچیده و پر حادثه محسوب می گردد. گسترش ورزش موجب بروز حوادث و آسیب های مختلفی شده که مسائل جدیدی همچون اهمیت و نحوه انعقاد قراردادها و مسئولیتهای ناشی از قرارداد را به همراه داشته است. در فعالیتهای ورزشی چه به شکل حرفه ای و چه بصورت آماتور افراد زیادی مشغول هستند که برای آنها به تبع قرارداد، تعهد و تکالیفی برای یک بازه زمانی ایجاد می گردد. یک قرارداد ورزشی مانند سایر قراردادها ممکن است از یک یا دو موضوع تشکیل شده باشد که هر کدام از آن موضوعات در برابر دیگری قرار گرفته و رابطه ای ناگسستنی با هم برقرار می کنند به طوری که اگر ایفاء هر کدام از آن دو منتفی شود طرف مقابل نیز از انجام تعهدات خود سر باز می زند و البته در یک قرارداد امکان لحاظ تعهدات فرعی و ثانوی وجود دارد اما ماهیت اصلی هر قراردادی بر اساس تعهدات اصلی آن تعریف می شود. قرارداد ورزشی میتواند پاشنه آشیل مشکلات حقوقی فعلی در جامعه ورزشی تلقی گردد بطور کلی قراردادهای ورزشی پس از انعقاد میبایست از شرایطی پیروی کنند، شرایط عمومی که اساس قراردادهاست و در ماده ۱۹۰ قانون مدنی ذکر گردیده و شرایط اختصاصی که طبق آیین نامه ها و مقررات ورزشی و ضوابط فدراسیونها در نظر گرفته می شود. و در نتیجه می توان گفت که اگر هر یک از اشخاص حقوق ورزشی به تعهدات خود و تکالیفی که بر عهده دارند عمل نکنند یا در صورت تخلف، بنا بر انواع مسئولیتهای قراردادی و غیر قراردادی ملزم به جبران خسارتهای وارده به طرف مقابل هستند. در دعاوی مسئولیت مدنی در باب ورزش ها، تقصیر، پایه اکثر دعاوی برای جبران خسارت است و به طور کلی می توان گفت: تقصیر، رفتاری پایین تر از سطح معیارهای متعارف است. البته با در نظر گرفتن این مسئله که، معیار رفتار متعارف در فعالیت های ورزشی گوناگون متفاوت است. تکامل حقوق ورزشی به تعامل فعالیتهای ورزشی و رفتار و اخلاق انسانی بستگی دارد در واقع پیشرفت حقوق ورزشی با وضع قوانین جامع و خاص، رفتار انسانی و عملکرد مثبت و جوانمردانه و بازگرداندن حقوق زیان دیده ممکن می شود.

واژگان کلیدی: قرارداد، مسئولیت، حوادث ورزشی، حقوق ورزشی

مقدمه

^۱ دکترای حقوق خصوصی از کشور فرانسه، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران-ایران (نویسنده مسئول)، a_yousefi_2005@yahoo.com
^۲ کارشناس ارشد حقوق خصوصی دانشگاه واحد علوم و تحقیقات تهران-ایران eli42857@yahoo.com

حقوق به عنوان یک علم عظیم وظیفه و نقش بزرگی بر عهده دارد و نمی توان آنرا منحصر به یک یا چند موضوع خاص دانست، چرا که جزء علوم عام و کلی است و در هر حوزه ای می تواند راهگشا باشد به بیانی می توان گفت علم حقوق باید پاسخگوی سئوالات و نیازهای انسانها بوده و روابط بین آنها را تنظیم کند. با دقت در اسم حقوق ورزشی می بینیم که از ترکیب حقوق و ورزش تشکیل و در هم آمیخته شده به معنای بررسی حقوقی ابعاد مبتلا به که به جامعه ورزشی گره خورده و ملزومات و نیازهای موثر تربیتی و اخلاقی برای جوانان محسوب می شود. مقوله ورزش و گسترش و تنوع رشته های آن در کلیه جوامع باعث به وجود آمدن رشته جدیدی به نام ((حقوق ورزشی)) گردیده که به سرعت در حال رشد و ارتقااست و روز به روز چهره علمی بیشتری پیدا می کند پیروزی در میداين ورزشی چه از لحاظ سیاسی و چه از نظر اعتبارات ملی وسیله تبلیغی مفیدی است. نیروی انسانی فراوان و بودجه های کلانی در این رشته صرف میشود و این اهمیت سبب شد که حقوقدانان متمایل به تاسیس این رشته خاص شوند. (کاتوزیان، ۱۳۷۸، ۳۷) این احتمال وجود دارد که ورزش در ابتدا از یک نوع بازی که انسان پیشین به عنوان تکامل در زندگی واقعی در آن شرکت کرده بود توسعه یافته باشندمانند شکار که به عنوان یکی از پیشگامان ورزش مدرن بوده و امروزه اشکال آن ادامه داشته و نشان دهنده قدمت این ورزش است. (Gardiner.2001:P.23)^۱ به طور کلی می توان گفت منظور از حقوق ورزشی: ((مجموعه مقرراتی است که بر تمامی امور ورزش حاکم است اعم از ورزشکاران، مدیران، تماشاگران، مدیریت های ستادی ورزش، پزشکان ورزشی، سازندگان و فروشندگان لوازم ورزشی و کارکنان ورزشی)) به عبارت دیگر حقوق ورزشی یعنی: ((مجموعه قواعد و قوانین حاکم بر کل ورزش)) (شعبانی مقدم، ۱۳۸۸، ۹) نخستین بار واژه حقوق ورزشی در سال ۱۹۸۴ در دانشگاه آریستولیان تسالونیکي یونان استفاده شد و در نهایت حقوق ورزشی طی سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۶ میلادی برای نخستین بار در گروه تربیت بدنی دانشگاه فوق الذکر و سپس در دانشگاه آتن تدریس شد و در سال ۱۹۹۲ مرکز آموزش حقوق ورزشی دانشگاه آتن همراه با نمایندگان یونانی و دیگر کشورها، نخستین کنگره بین المللی حقوق ورزشی را برگزار کرد و در این کنگره بنای جامعه بین الملل حقوق ورزشی گذارده شد، از سال ۱۹۹۲ سازمان LASL به عنوان انجمن بین المللی و علمی حقوق ورزشی هفده کنگره بین المللی در رابطه با حقوق ورزشی در چندین کشور برگزار نموده است. حقوق ورزشی به تمامی تخلفاتی که در عرصه ورزش به نحوی به حقوق دیگران لطمه وارد می کند پرداخته و واکنش جامعه در مقابل تخلفات را مورد مطالعه قرار می دهد این واکنش گاهی بعنوان مجازات و گاهی به منظور جبران خسارت اعمال خواهد داشت. هدف حقوق ورزشی منحصر به ارباب متخلفان در عرصه ورزش نیست بلکه هدفهایی چون افزایش آگاهی حقوقی جامعه ورزش در راستای جلوگیری از وقوع حوادث، تشریح وظایف اشخاص و حفظ سلامت جسم و روان و حیثیت آنها، جبران بروز هر گونه صدمات و خسارات وارده نیز مطرح است. مهمترین هدف حقوق ورزشی تعیین حد و مرز، وظایف، مسئولیتهای ناشی از فعالیتهای و روابط ورزشی است به گونه ای که کلیه حق و حقوق افراد و سازمانها و باشگاهها قابل کنترل و دسترسی گردد.

^۱ در کشور انگلستان در قرن شانزدهم ورزش هایی مثل تیراندازی با کمان، مسابقه اسب دوانی و گاو دوانی، جزء نخستین ورزشها بودند. در اسلام نیز یک سری ورزشهایی چون تیراندازی، شنا، اسب سواری، کوه نوردی با عنوان سبق و رمایه رواج داشت. (شهید ثانی، ۱۳۹۲، صص ۱۵۹، ۱۶۰) سبق و رمایه عقدی است که برای آزموده شدن و تیراندازی و آماده شدن برای شرکت در جنگ است.

۱- شرایط انعقاد، ارکان و ویژگیهای قرارداد ورزشی

ماده ۱۸۳ قانون مدنی عقد را چنین تعریف کرده است: ((عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد.)) و ماده ۱۰ همان قانون مقرر می دارد: ((قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است.)) واژه قرارداد در لغت به معنای قول، شرط و پیمان است و قرارداد یعنی همکاری متقابل اراده دو یا چند شخص در ایجاد یک ماهیت حقوقی. لازم به ذکر است که قرارداد در معنای عام شامل عقود معین و عقود غیر معین می شود اما در معنای خاص عقود معین را در بر می گیرد و واژه قرارداد خصوصی در ماده ۱۰ بیانگر معنای عام و عقود غیر معین است. (شهیدی، ۱۳۸۲، ۴۰) ورزشکاران حرفه ای برای اینکه در یک مجموعه به فعالیت بپردازند و در مسابقه ها شرکت کنند باید با آن باشگاه قراردادی منعقد نمایند که طی این قرارداد بازیکن در مقابل باشگاه و بالعکس تعهداتی را می پذیرد. امروزه تمامی اشخاص موضوع حقوق ورزش به جهت مسئولیت هایی که در مقابل یکدیگر دارند با باشگاههای ورزشی قرارداد منعقد می نمایند.^۱ در حقوق مدنی ایران صحبتی از قراردادهای ورزشی نشده و این در حالی است که همانطور که عقود مانند بیع، اجاره، شرکت، وکالت و دیگر عقود و قراردادهای در قانون مدنی تعریف شده اند بایستی قرارداد ورزشی نیز تعریف شود فقط در مواد ۶۵۴ و ۶۵۵ قانون مدنی مطالبی در خصوص گرویندی با توجه به مبحث فقهی سبق و رمایه بیان شده است، البته با توجه به عدم تعریف خاص باید شرایط اساسی معاملات که در ماده ۱۹۰ قانون مدنی ذکر شده که شامل قصد و رضای طرفین، اهلیت طرفین، موضوع معین مورد معامله، مشروعیت معامله در یک قرارداد ورزشی رعایت شود. در مجموع قرارداد ورزشی قراردادی است که موضوع آن به طور مستقیم یا غیر مستقیم به امور ورزشی مربوط می شود اعم از اینکه موضوع قرارداد مستقیماً انجام فعالیتهای ورزشی باشد یا از جمله اموری باشد که برای فعالیتهای ورزشی اجتناب ناپذیر است. اما با این وجود فدراسیونهای ورزشی با توجه به مقررات و آیین نامه های داخلی خود تعاریفی برای قرارداد دارند بعنوان نمونه فدراسیون فوتبال قرارداد ورزشی بین بازیکنان و باشگاه را اینگونه تعریف کرده: ((قراردادی است که به موجب آن، بازیکن در قبال اخذ مبلغی بعنوان اجرت، فعالیت ورزشی خود را در اختیار باشگاه قرار می دهد، خواه باز یکن از تیمی به تیم دیگر منتقل شود و یا برای بار اول باشد که تحت عضویت باشگاهی در می آید بدون اینکه قبلاً در باشگاهی عضویت داشته باشد.)) البته با توجه به تعریف مذکور و تعاریف مشابه در فدراسیونهای دیگر شاید اینگونه برداشت شود که بارزترین قرارداد ورزشی، قرارداد بین بازیکنان حرفه ای با باشگاههای ورزشی است در حالیکه بین اشخاصی همچون مربیان، داوران، سرپرستان و ... با باشگاههای ورزشی نیز قراردادهایی منعقد می شود و گاهاً ممکن است این قراردادهای فقط یک قرارداد ورزشی محسوب نشوند مانند انعقاد قرارداد بین یک باشگاه ورزشی و فروشگاه لوازم و تجهیزات ورزشی. در یک قرارداد

^۱ بالا رفتن دستمزد قهرمانان و بازیکنان حرفه ای و رقابت های بین المللی، اهمیت اقتصادی ورزش را نشان می دهد در کنار اهمیت اقتصادی یک فعالیت اجتماعی نیز محسوب می شود، جذب تماشاچی، جذب تولید کنندگان کالاهای ورزشی و جذب سرمایه گذاران بخش خصوصی از دستاوردهای فعالیت ورزشی است. (اندروف، ۱۳۸۰، ۱۰)

ورزشی علاوه بر شرایط عمومی یکسری شرایط اختصاصی که مطابق آیین نامه های رسمی منعقد میشود وجود دارد از جمله این شرایط آن است که بازیکنان در زمان نقل و انتقال دارای رضایت نامه از باشگاه سابق باشند مگر اینکه قراردادشان پایان یافته باشد، مربیان برای مربیگری باید دارای مدرک مربیگری باشند و حتی در برخی رشته های حساس و خشن چون ورزش های رزمی و بوکس مربی باید علاوه بر مدرک مربیگری دارای مدرک داوری هم باشد تا مسئولیت کمتری در صورت ایجاد حادثه متوجه اش گردد. همچنین لژیونرها و ورزشکارانی که در خارج از کشور مشغول فعالیت در این عرصه هستند باید از مراجع قانونی آن کشور تاییدیه و مجوزهای مربوطه را دریافت و ارائه نمایند. بعلاوه داشتن کارت پایان خدمت برای آقایان، تسویه حساب مالیاتی، گواهی عدم سوء پیشینه کیفری، گواهی پزشک معتمد و شرایط اختصاصی دیگر که بر اساس رشته های ورزشی متفاوت است و بازیکنان و دیگر اشخاص موضوع حقوق ورزشی در هیات های ورزشی استانها ثبت می شوند. قراردادهای بصورت چاپی بوده و در خود قرارداد مواردی چون نام طرفین، موضوع تعهد، مبلغ قرارداد، شروط ضمن عقد و حتی حق فسخ در صورت ایجاد شرایط ویژه برای یکی از طرفین وجود دارد که البته این نوع قرارداد چون چاپی است به جهاتی نیز محدود کننده خواهد بود. البته در بسیاری موارد، اختلافات در بسیاری از قراردادهای ایجاد می شود که طرفین می توانند جهت حل کارآمد و سریع موضوع از شرط داوری به جای رسیدگی قضایی طولانی استفاده نمایند که در این راستا مراکز بین المللی حل اختلاف نیز در راستای حل اختلافات ورزشی ایجاد شده است که مقر اصلی آن لوزان سوییس است که البته کشورهای دیگر را نیز برای ایجاد تسهیلات و شرایط لازم برای تاسیس مراکز داوری در داخل مرزهایشان ترغیب کرده است. (sadegloo.P.1;2015) به موجب ماده ۱۰ قانون مدنی که اصل آزادی قراردادهای را بیان می کند گستره اعمال حقوقی و انواع عقود بسیار گسترش یافته که این امر باعث ایجاد تعهدات و قراردادهای جدید و حتی نمود اشکال تازه ای از معاملات شده که سبب تحول اقتصادی در جامعه را فراهم می کند. قرارداد یک مسئله کاملاً تخصصی است که پاشنه آشیل مشکلات حقوقی فعلی در جامعه هستند و بیشتر این مشکلات متوجه نحوه تنظیم قراردادهاست با توجه به تفسیر قانون مدنی ایران لازمه قرارداد، توافق و تراضی برای امری بین دو شخص است که الزامات و تعهدات دو جانبه ای را در مواعد تعیین شده به وجود می آورد اما شرایط و ارکان قرارداد در حقوق ورزشی متفاوت است به نوعی باید این قراردادهای با چارچوب های بین المللی تنظیم گردد. کشور ما یک وارد کننده در زمینه بازیکن و مربی و مسائل و تشکیلات دیگر ورزشی محسوب می شود و خود این امر باعث بروز یکسری مشکلات می شود طبیعتاً قراردادهای موارد مذکور در خارج از کشور تنظیم می شود که می تواند تبعات مستقیم و غیر مستقیمی چه از لحاظ مالی و حتی ایجاد سوابقی برای ورزشکار، باشگاه و یک مجموعه ورزشی را منجر شود.

قرارداد ورزشی از جمله عقودی است که از دو موضوع تشکیل شده و به اصطلاح از عقود دو عهدی می باشد که در یک طرف آن تعهد باشگاه در برابر بازیکن و طرف دیگر آن تعهد بازیکن در برابر باشگاه. بند ۲ ماده ۹ آیین نامه رابطه باشگاهها با لیگ موضوع قرارداد ورزشی را اینگونه بیان می کند که موضوع قرارداد عبارتست از: مال یا عملی که هر یک از طرفین قرارداد بر تسلیم یا انجام آن تعهد می کنند. قرارداد ممکن است از یک یا دو موضوع تشکیل شده باشد چنانچه عقدی از دو موضوع تشکیل شده باشد هر کدام از آن موضوعات در برابر دیگری قرار گرفته رابطه ای نا گسستی با هم برقرار میکنند به طوری که اگر امکان ایفاء هر کدام از آن دو منتفی شود طرف مقابل نیز از انجام تعهدات خود سر باز می زند. قراردادهای ورزشی شکل خاصی از قراردادهای هستند و با وجود این اصل که طرفین همواره باید پایبند به مفاد قرارداد باشند شرایطی خاص در قرارداد پیش بینی می شود که سبب سلب یا کاهش مسئولیت قراردادی طرفین می گردد البته این شرایط اختصاصی باید واجد ویژگی هایی باشد تا عنصر التزام را مرتفع نموده و مسئولیت بر عهده شخص را ساقط نماید و استثنایی بر اصل اولیه ((وفای به عهد)) تلقی گردد. بعنوان نمونه عدم بکارگیری بازیکن در مدت مشخص برای بازیکن استناد به دلیل موجه ورزشی حق فسخ بوجود می آورد و همچنین می توان به شرایط فورس ماژور و وصف قوه قاهره اشاره نمود. بی گمان آنچه از مواد ۲۲۷ و ۲۲۹ قانون مدنی استنباط می شود این است که حادثه ای واجد وصف فورس ماژور می باشد که اولاً: خارج از اراده متعهد حادث شود. ثانیاً: غیر قابل پیش بینی بوده و بر اساس معیارهای نوعی و عینی امکان سنجش و پیش بینی آن به نحو متعارف برای متعهد وجود نداشته باشد. ثالثاً: غیر قابل اجتناب باشد. در حال حاضر می توان موضوع روز و شیوع بیماری کووید ۱۹ در دنیا را از موارد فورس ماژور دانست همه گیری این ویروس تمامی مسابقات ورزشی را تحت تاثیر خود قرار داده است زمان انقضای قراردادهای در این فصل و زمان شروع نقل و انتقالات لیگ های ورزشی از نگرانی های مشترک میان باشگاهها و بازیکنان در شرایط فعلی است. تعویق یکساله المپیک توکیو و یورو ۲۰۲۰ تنها بخشی از تاثیر این ویروس کوچک بر دنیای ورزش است تعویقی که باعث شده برگزار کنندگان بازی ها با ضررهای مالی هنگفتی مواجه شوند. تعلیق لیگ های فوتبال جهان در این ایام نیز باعث شده منابع درآمدی باشگاههای فوتبال از جمله حق پخش تلویزیونی و بلیط فروشی که به برگزاری لیگ وابسته بود با کاهش چشمگیری مواجه شود و حتی سهام باشگاهها نیز با سقوط مواجه و آینده مالی آنها را هم به خطر بیندازد. بنابراین باید با در نظر گرفتن این مطلب که شیوع بیماری مذکور می تواند باعث تغییر بنیادین شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر قرارداد شود نسبت به تعدیل قرارداد اقدام نمود. تعدیل دستمزد بازیکنها و کاهش توافقی قرارداد یک اقدام و راهکار مناسب در این شرایط فورس می باشد و این تصمیم، تعامل و همراهی تمام بازیکنان یک تیم و باشگاه را می طلبد باشگاههای رئال مادرید و یوونتوس توانستند با توافق بازیکنان قرارداد آنها را برای این فصل کاهش دهند و امیدواریم برای بقیه الگو باشند. در یک قرارداد ورزشی تعهد عمده باشگاه، عبارتست از: پرداخت دستمزد به بازیکن و تعهد عمده بازیکن عبارتست از: اعمال مهارت، تکنیک و قدرت جسمانی و فکری در مسابقات و تمرینات. مراد از عبارت ((تعهد عمده باشگاه ...)) و ((تعهد عمده بازیکن...)) اینست که: طرفین قرارداد در مقابل یکدیگر علاوه بر تعهدات اصلی فوق الذکر، تعهدات دیگری نیز بر عهده دارند که نسبت به آن فرعی و ثانوی محسوب می شود. ماهیت اصلی هر قراردادی بر اساس تعهدات اصلی آن تعریف می شود. به طور کلی برای انعقاد هر قراردادی شرایطی وجود دارد قراردادهای ورزشی نیز از این قاعده پیروی می کنند که شرایط عمومی یا اساسی

قراردادها موارد مذکور در ماده ۱۹۰ قانون مدنی است و طبق این ماده قانونی طرفین یک قرارداد ورزشی باید قصد مشترک خود را بدون اکراه و اشتباهی اعلام کنند و با توجه به مواد ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۱۳ و قانون مدنی طرفین باید اهلیت لازم را برای انعقاد قرارداد ورزشی داشته باشند.^۱ عمدتاً در قراردادهای ورزشی یک طرف ورزشکار و طرف دیگر باشگاه، شرکت یا سازمان است باید در نظر داشت که آیا مدیر یا نماینده صلاحیت و اختیار برای انعقاد قرارداد دارد و یا خود ورزشکار اهلیت لازم را دارد و صغیر نیست، اگر صغیر باشد ولی قهری طفل می تواند به ولایت از فرزندش قرارداد را قبول کند. طبق بند سوم از این شرایط اساسی مورد معامله باید مالی معین و مشخص باشد و طرفین بتوانند آن را ایفاء و تسلیم کنند مثل دستمزد معین و قابل پرداخت در یک یا چند فصل در قرارداد ورزشی که هر دو طرف با قصد مشترک آن را قبول می کنند. جهت معامله نیز باید مشروع باشد یعنی انجام یک ورزش خاص در برابر اجرت باید مجاز و مشروع باشد. برای هر قرارداد ورزشی یکسری شرایط اختصاصی طبق آیین نامه ها و مقررات ورزشی ضروری است مثلاً اگر قرارداد ورزشکاری با تیمی که در آن مشغول است تمام نشده باشد برای انعقاد قرارداد با یک تیم جدید باید رضایت نامه از تیم قبلی خود داشته باشد. رای اتاق حل اختلاف فیفا مبنی بر محکومیت روبین کازان به پرداخت حق آموزش رضا شکاری نمونه ای است مبنی بر رضایت تیم قبلی با انعقاد قرارداد و ورود ورزشکار به تیم جدید، شکاری سال ۹۵ اقدام به فسخ یک طرفه قراردادش با باشگاه ذوب آهن کرد و راهی روستوف و روبین کازان روسیه شد و طی دو فصل پنج بازی برای این تیم انجام داد و ذوب آهن نیز با این ادعا که شکاری به صورت غیر قانونی قراردادش را فسخ کرده علیه وی به فیفا شکایت کرد و در نهایت در رای صادره از سوی اتاق حل اختلاف فیفا آمده: ادعای دعوا علیه رضا شکاری غیر قابل قبول است و باشگاه روبین کازان محکوم به پرداخت مجموعاً ۱۰۵ هزار یورو بابت غرامت آموزشی به ذوب آهن گردید. و دیگر شرایطی که برای هر رشته ورزشی و هر فدراسیونی بسته به مقررات و ضوابطی که دارند متفاوت است. یک قرارداد ورزشی صرفاً بین بازیکنان و ورزشکاران حرفه ای با باشگاههای بزرگ و بنام نیست بلکه می تواند بین والدین یک کودک چند ساله برای آموزش در یک رشته ورزشی با یک باشگاه کوچک و محلی منعقد شود که در هر صورت طرفین را ملزم به تبعیت از آن چارچوب و مقررات می کند و در نتیجه آثار و تبعاتی را برای طرفین به دنبال دارد یک ورزشکار باید محدودیتهای خود را طبق برنامه ای که باشگاه برای او در نظر می گیرد را بپذیرد مثلاً طبق برنامه تمرین کند، رژیم غذایی خاص داشته باشد، از انجام ورزشها و رفتارهای خطرناک که باعث مصدومیتش شود پرهیز کند و به تبع قرارداد اگر به تعهدات خود عمل نکند در مقابل باشگاه مسئولیت داشته و باید خسارت ناشی از نقض قرارداد را جبران نماید باشگاه نیز متقابلاً اگر به تعهدات خود عمل نکند باید خسارات وارده را جبران کند بعنوان مثال ایمن سازی محیط و مکان ورزشی، الزام به پوشش بیمه ای مناسب برای ورزشکار، که در غیر اینصورت اگر ورزشکار دچار آسیب شود باشگاه باید هزینه ها و خسارات ناشی را جبران نماید. معمولاً ارزیابی صدمه های بدنی دشوار است زیرا ممکن است که خساراتی را در آینده در بر داشته باشد و ضرر معنوی نیز همزمان وارد شود یا اینکه شخصی در نتیجه ضرر مادی از کار افتاده شود. (یوسفی صادق، ۱۳۹۷) نوعی مسئولیت قراردادی در قراردادهای ورزشی وجود دارد برای تحقق مسئولیت قراردادی باید دو شرط وجود داشته باشد: ۱- حکومت قرارداد نافذ بین زیان دیده و عامل ورود ضرر ۲- خسارت ناشی از اجرا نکردن مفاد قرارداد باشد. فقدان شرایط

^۱ شرایط عمومی قراردادهای عبارتند از: ۱- قصد و رضای طرفین ۲- اهلیت طرفین ۳- موضوع معین مورد معامله ۴- مشروعیت جهت معامله

مذکور مسئولیت را از زمره مسئولیت قراردادی خارج و آن را تابع قواعد ضمان قهری می سازد. مسئولیت قراردادی بر اثر نقض قرارداد و عهد شکنی تحقق می یابد و متخلف ملزم به جبران خسارت حاصل از آن است. (کاتوزیان، ۷۴) قرارداد از مهمترین مسائل حقوق ورزشی است که البته بیشتر، قرارداد در ورزشهای حرفه ای مد نظر می باشد و در ورزش به شکل آماتور خیلی موضوعیت ندارد و می توان گفت که اساسی ترین رکن ورزش حرفه ای قرارداد ورزشی است تا زمانیکه قراردادی منعقد نشود رابطه بین ارکان ورزشی بوجود نمی آید گاهی در یک قرارداد ورزشی اشخاص یا سازمانهایی به نحو غیر مستقیم در یک قرارداد ورزشی ذینفع هستند مانند وزارت اقتصاد دارایی که بطور غیر مستقیم در یک قرارداد ورزشی تحصیل منافع می کند یا صدا و سیما که با تبلیغاتی در حین پخش برنامه ورزشی یا میان برنامه ها دارد درآمدی را برای این سازمان متصور می سازد. در بند (د) کنوانسیون بین المللی علیه آپارتاید در ورزش که در سال ۱۹۸۵ میلادی به تصویب رسید قرارداد اینگونه تعریف شده: ((اصطلاح قراردادهای ورزشی اطلاق می شود به هر قراردادی که به منظور سازمان دادن، پیشبرد و اجرای هر گونه فعالیت ورزشی یا حقوق مربوط به آن از جمله ارائه خدمات منعقد می شود.)) و طبق این تعریف در می یابیم که در یک قرارداد ورزشی فعالیتهای ورزشی، حقوق، خدمات قابل ارائه و... را می توان گجانند. ماهیت یک قرارداد ورزشی به اوصاف آن بر می گردد از جمله وصف اصل لزوم در قراردادهای ورزشی، بدین معنا وجود یک نیروی الزام آور موجب اعتبار قرارداد می شود به نظر می رسد که قرارداد ورزشی عقدی لازم باشد بنا بر دلیلی که ذکر میگردد: اولاً، اصل بر لزوم قراردادهاست، مگر آن دسته از عقود که یقین به جواز آنها وجود دارد اما در موارد مشکوک و مبهم اصل بر لزوم قراردادها بوده و میتوان بنا بر لزوم قراردادهای ورزشی گذاشت. ثانیاً، قصد طرفین از انعقاد این عقد پابندی به آن می باشد نه صرفاً پیدایش نوعی اذن و اباحه (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۱، ۴۹) ثالثاً، از آیین نامه ها و مقررات فدراسیونهای ورزشی و مندرجات ارائه شده از سوی فدراسیونها، لزوم قراردادها قابل استناد است. بعنوان مثال ماده ۲۴ آیین نامه نقل و انتقالات سازمان لیگ فوتبال در مقام محدودیت فسخ قرارداد مقرر میدارد: ((یک قرارداد به هیچ وجه قابل فسخ شدن به صورت یک طرفه در حین فصل نمی باشد.)) البته لازم به ذکر است که ذکر مواردی همچون منحل شدن قرارداد ورزشی به موجب انحلال یا موت طرفین در آیین نامه های ورزشی موجب شده که شائبه جایز بودن این قراردادها به ذهن متبادر شود که البته به سادگی می توان به این ایراد پاسخ داد زیرا انحلال قرارداد در موارد فوق الذکر به علت جایز بودن آن نیست بلکه علت انحلال وجود شخصیت باشگاه یا موت طرفین است. رابعاً، در برخی از قراردادهای ورزشی از سوی فدراسیونها صراحتاً به لزوم قرارداد ورزشی اشاره شده مانند ماده ۱ قرارداد باشگاه و بازیکنان زیر ۱۸ سال فدراسیون فوتبال که بیان می کند: ((این باشگاه بر مبنای مواد ۱۰ و ۲۱۹ قانون مدنی و قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال و وزارت ورزش و جوانان و آیین نامه های داخلی باشگاه و ... منعقد و به مهر باشگاه مهور گردید.)) ماده ۱۰ قانون مدنی نفوذ قراردادهای خصوصی نسبت به طرفین در صورتی که مخالف قانون نباشد را بیان می کند و ماده ۲۱۹ قانون مدنی مقرر می دارد: ((عقدی که بر طبق قانون واقع شده باشد بین متعاملین و قائم مقام آنها لازم الاتباع است مگر به رضای طرفین اقاله یا به علت قانونی فسخ شود.)) (توکل فر، ۳۴، ۱۳۹۲) خامساً، اعتقاد به جواز قرارداد ورزشی توالی فاسدی را به دنبال خواهد داشت هدف از انعقاد قراردادها و ثبت آن برقراری نظم بین باشگاهها و انجام مسابقات است و اگر هر یک از طرفین هر زمان که تمایل داشت قرارداد منعقد را فسخ نماید با هدف مذکور تعارض خواهد داشت زیرا

باشگاهها موظفند قبل از مسابقات لیست اسامی ورزشکاران را به فدراسیون ارائه دهند و اعتقاد به جواز می تواند تغییر پی بر پی لیست اسامی بازیکنان را در مسابقات به دنبال داشته و قدرت برنامه ریزی مدیران و مربیان باشگاه را سلب کند و باشگاهها نیز حاضر به سرمایه گذاری روی ورزشکارانی که از ثبات قراردادهای آنها مطمئن نیستند نخواهد بود. (توکلی فر، ۲۴) دومین وصف قراردادهای ورزشی رایج در ایران این است که در زمره عقود الحاقی محسوب می شوند زیرا اولاً، همانند عقود الحاقی متنی از پیش تنظیم شده هستند و متضمن موضوعاتی مثل حقوق و تکالیف، دستمزد، مدت و... که به طرف مقابل ارائه می شوند. ثانیاً طرفین قرارداد ورزشی نمی توانند شروط و مندرجات قرارداد را تغییر دهند. (توکلی فر، ۳۳) از دیگر اوصاف قرارداد ورزشی تشریفاتی بودن آن است. عقد تشریفاتی ((پیمانی است که تراضی آن باید همراه تشریفات یا واژه ای خاص باشد.)) (کاتوزیان، ۳۷) ضمانت اجرای عدم رعایت تشریفات و نظامات در عقود تشریفاتی بطلان عقد خواهد بود و با توجه به مقررات فدراسیونها تشریفاتی بودن قراردادهای ورزشی پذیرفته شده زیرا اولاً طبق ماده ۲ آیین نامه نقل و انتقالات فوتبال مصوب ۱۳۹۱ که مقرر می دارد: ((باشگاه و بازیکن موظفند بر اساس فرم تهیه شده از طرف فدراسیون، قراردادی تنظیم و مبادله نمایند.)) و ثانیاً به موجب تبصره ۲ همین ماده اگر باشگاه با بازیکن قرارداد منعقد نماید اما آن را ثبت نکند نقل و انتقال بازیکن جدید به درستی صورت نگرفته و قرارداد باطل خواهد بود ضمن آنکه ایراد لزوم ثبت و رعایت تشریفات از جهت اثبات و استناد در مراجع صالح که در دیگر عقود تشریفاتی وارد است در خصوص قرارداد ورزشی وارد نیست زیرا علاوه بر اینکه باید مهر و امضای طرفین توسط دفاتر اسناد رسمی گواهی شود، باید در مراجع دیگری که فدراسیون مشخص کرده است نیز ثبت شود تا موجب آثار حقوقی باشد. (تقی لو، ۱۳۹۳، ۳۸-۴۰) ماهیت حقوقی قرارداد ورزشی بر اساس ماده ۱۰ قانون مدنی شکل گرفته و می تواند در قالب دو عقد مورد بررسی قرار گیرد:

۱- عقد اجاره اشخاص: قرارداد اجاره اشخاص یکی از عقود معینی است که به لحاظ ساختار با قرارداد ورزشی شباهت پیدا می کند. مواد ۴۶۶ الی ۵۱۷ قانون مدنی به بیان احکام و شرایط و آثار این عقد پرداخته است. منظور از عقد اجاره اشخاص، عقدی است که به موجب آن شخص در برابر اجرت معین ملتزم می شود کاری را انجام دهد. (کاتوزیان، ۱۳۸۱، ۵۵۷) در یک قرارداد ورزشی تمامی عناصر عقد اجاره موجود است، بطور کلی می توان گفت که قرارداد ورزشی رابطه استیجاری بین بازیکن و باشگاه است مدیر باشگاه مستاجر است که در مقابل اجرت بازیکن را اجیر می کند تا عمل معینی که همان بازی و تمرین است را در مدت زمان معین انجام دهد مال الاجاره (اجرت) از طرف باشگاه پرداخت می گردد. البته لازم به ذکر است که با وجود شباهتهای بین قرارداد ورزشی و اجاره اشخاص خصوصاً در ارکان و موضوع چالشهایی نیز وجود دارد که عبارتند از: ۱- وصف تشریفاتی و رضایی بودن، قرارداد ورزشی عقدی تشریفاتی است اما عقد اجاره اشخاص از جمله عقود رضایی است و به صرف ایجاب و قبول عقد منعقد شده و واجد آثار حقوقی است. ۲- مقررات حاکم، مقررات حاکم بر قراردادهای ورزشی، آیین نامه های مصوب فدراسیونهای ورزشی و قوانین حاکم بر عقد اجاره اشخاص، قوانین عادی از جمله قانون مدنی است. ۳- ماهیت قانون حاکم، اکثر مقررات حاکم بر قراردادهای ورزشی آمره بوده اما مقررات حاکم بر اجاره اشخاص تخییری است. ۴- تفاوت در احکام دو قرارداد، بعنوان نمونه طبق ماده ۵۱۵ قانون مدنی چنانچه اجیر بدون تعیین انقضاء مدت استخدام شده باشد طرفین بعد از اتمام مدت نیز می توانند به همکاری ادامه

دهند و اجیر نظر به مراضات حاصله اجرت دریافت کند در حالیکه در قرارداد ورزشی با انقضای مدت رابطه قراردادی بین طرفین قطع و ادامه همکاری بدون انعقاد قرارداد جدید امکانپذیر نیست. ۵- در اجاره اشخاص مستاجر مکلف به پرداخت هزینه درمان اجیر نیست اما در قرارداد ورزشی باشگاه موظف به پرداخت هزینه درمان و معالجه ورزشکار می باشد. ۶- در صورت ناتوانی موقت اجیر در اجاره اشخاص مستاجر الزامی به پرداخت اجرت ندارد اما در قرارداد ورزشی ناتوانی موقت ورزشکار سبب معافیت باشگاه نخواهد بود. ۷- ذکر مدت یکی از شرایط صحت عقد در اجاره اشخاص است والا عقد باطل می گردد اما در قرارداد ورزشی در صورت عدم تعیین مدت، قرارداد برای نیم فصل ورزشی منعقد می شود. (تقی لو، ۶۸)

۲- قرارداد کار ورزشکاری که با یک مجموعه خاص برای یک بازه زمانی و فصلی معین و انجام تمرین و مسابقات داخلی و خارجی قرارداد منعقد می کند کارگر محسوب می شود. (شعبانی مقدم، ۷۵) در این دو قرارداد نقاط مشترکی قابل رویت است که به شرح ذیل می باشد: ۱- هر دو قرارداد در زمره عقود الحاقی، معوض و مستمر هستند. ۲- موضوع قرارداد ورزشی عبارتست از در اختیار قراردادن نیروی جسمی و فکری و موضوع قرارداد کار نیز چیزی جز این نیست. ۳- تعریف حقوق کار شامل قرارداد ورزشی نیز میشود زیرا ورزشکار برای دیگری کار می کند و از باشگاه در راستای اجرای تعهداتش تبعیت حقوقی دارد. ۴- وضعیت سر مربی که از ناحیه باشگاه نمایندگی اداره تیم و ورزشکاران را دارد مشابه مدیر کارگر یا کارفرماست. ۵- بسیاری از قراردادهای ورزشی تنها بر اساس قوانین کار و تامین اجتماعی قابل توجیه است بعنوان مثال می توان به الزام باشگاههای لیگ برتر به بیمه کردن ورزشکاران و مرئبان طرف قرارداد و پرداخت دستمزد در ایام مصدومیت و بیماری آنها اشاره نمود. (توکلی فر، ۹۷)

فسخ قرارداد ورزشی : قسمت پایانی یک قرارداد هنگامی رخ می دهد که زمان قرارداد به پایان رسیده یا یکی از طرفین قرارداد را نقض کرده باشد. در اصطلاح فسخ عبارت است از پایان دادن به هستی حقوقی قرارداد به وسیله یکی از دو طرف یا شخص ثالث. (شهیدی، ۱۳۸۵، ۲۰۲) در اغلب قراردادهای ورزشی فسخ قرارداد به نوعی پیش بینی می شود یکی از موارد شایع در خصوص فسخ قرارداد، فسخ به استناد خیار غبن می باشد و از آنجایی که قرارداد ورزشی از جمله قراردادهای مغانبه ای می باشد پس در صورت عدم تعادل عوضین قرارداد، هر یک از طرفین حق فسخ را پیدا می کند. طبق ماده ۱۶ مقررات نقل و انتقالات و تعیین وضعیت بازیکنان فدراسیون فوتبال مصوب ۱۳۹۶، یک بازیکن حرفه ای دارای قرارداد در صورتیکه در طول فصل در کمتر از ۱۰ درصد از بازیهای رسمی باشگاه حضور داشته باشد می تواند پیش از موعد با استناد به دلیل موجه ورزشی قرارداد خود را فسخ کند در ماده ۱۴ و ۱۵ همین آیین نامه نیز فسخ قرارداد به استناد دلیل موجه بیان شده البته معیار مندرج در آیین نامه شخصی است و نه نوعی. چنانچه هر بازیکن فوتبال بخواهد قراردادش با باشگاه را پیش از موعد فسخ نماید و از محرومیت ورزشی یا احیاناً جریمه مالی در امان باشد، باید شرایط خاص خود بازیکن، قرارداد با باشگاه و مقررات انضباطی باشگاه را مد نظر قرار دهیم. یکی از مسائل مبتلا به بازیکنان فوتبال فسخ قرارداد به لحاظ عدم پرداخت حق و حقوق آنها می باشد ماده ۱۴ مکرر قوانین نقل و انتقالات فیفا بیان می دارد که بازیکنان می توانند قرارداد خود را به صورت یک طرفه، در صورتی که باشگاه حقوق بازیکن را برای دو ماه متوالی پرداخت نکرده باشد فسخ کنند البته اجرای آن منوط به دادن یک مهلت ۱۵ روز پرداخت بصورت مکتوب، از طرف بازیکن به باشگاه خواهد بود. امکان تفاهم قطع همکاری یا

فسخ قرارداد نه تنها بین ورزشکاران با باشگاهها و فدراسیونهای ورزشی بلکه بین مربیان با نهادهای ورزشی نیز وجود دارد که در جامعه ورزشی فعلی با نمونه های زیادی از آنها مواجه هستیم بعنوان نمونه میتوان به مورد تفاهم قطع همکاری فدراسیون فوتبال با مارک ویلموتس، سر مربی بلژیکی تیم ملی فوتبال کشورمان اشاره کرد. مارک ویلموتس پس از ۶ ماه همکاری با فدراسیون فوتبال به پایان راه رسید این سر مربی بابت پرداخت نشدن مطالباتش قرارداد خود را فسخ کرد و از همکاری با تیم ملی کناره گیری کرد در مکاتبات و مذاکراتی که بین دو طرف در خصوص نحوه پایان به این همکاری و فسخ قرارداد انجام شد، توافق میان دو طرف صورت گرفت البته حرف و حدیث هایی در خصوص مبلغ قرارداد این سر مربی با فدراسیون فوتبال ایران به وجود آمده است که با واکنشهای فدراسیون مبنی بر تکذیب آن مواجه گردید. همانطور که می دانیم تنظیم متن و مفاد یک قرارداد با رعایت موارد قانونی و شرعی به رضایت طرفین آن قرارداد مربوط می شود و یک قرارداد خصوصی محسوب می گردد اما با توجه به انتقاداتی که درباره شفافیت این قرارداد مطرح است باید گفت شفافیت قرارداد بدین معناست که متن قرارداد باید برای افکار عمومی روشن شود این قرارداد از جنبه ملی برخوردار است پس هنگامی که دستمزد سرمربی تیم ملی از منابع عمومی و بیت المال پرداخته می شود دیگر قرارداد وصف محرمانه و خصوصی را پیدا نمی کند و مفاد آن می بایستی برای افکار عمومی روشن شود.

۲- بررسی مسئولیت در حقوق ورزشی

فعالیتها و رویدادهای ورزشی از باب ماهیت خود، همواره با حوادث و اتفاقات گوناگون مواجه هستند و از این جهت تاثیر فراوانی در ایجاد مسئولیت برای اهالی ورزش در پی دارند. این مسئولیت با گذشت زمان و تحول جامعه به دو نوع مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری تقسیم شده است که از نظر تعریف، موضوع، الزامات قانونی و رفتار مرتکب دارای مفهوم جداگانه و مستقلی هستند. این تکلیف شامل همه اشخاص می شود و نقض آن منجر به طرح دعوای مطالبه خسارت از قبل تعیین نشده است، در شرایطی که حادثه زیانباری رخ داده عامل زیان در مقابل متضرر مسئولیت مدنی دارد ولی خواهان خود متضرر می باشد. آیا این دلیل که او در ورود ضرر به خود مقصر بوده است مانع از احقاق حق او می شود. (Harpwood, 2003:P.1) بنابراین ورزش و تربیت بدنی بعنوان فعالیتی که بسیاری از افراد در آن دخیل بوده اند، گاهی اوقات علت اصطکاک و علایق افراد برای ارتکاب عملی که با خسارت جانی برای فرد یا افراد دیگر باشد را فراهم می کند و در هر مورد که شخص ناگزیر از جبران خسارت دیگری باشد در برابر او مسئولیت مدنی دارد. (Flour, 1965:P.547) گاهی علل شخصی همچون صغر سن و یا جنون موجب می گردند تا بار مسئولیت از دوش مرتکب برداشته شود و در حالی که عمل واقع شده عنوان مجرمانه دارد. در این حالت رفع مسئولیت در فرد مجرم نیست بلکه در نظر قانونگذار است اما چون نتیجه آن به هر حال به مرتکب فعل بر می گردد و او را فاقد مسئولیت با شرایط خاص خود می کند و ما آن را به عنوان شرط استثنایی در مسئولیتهای جزایی یاد می کنیم و این علل را تحت عنوان علل توجیه کننده جرم می شناسیم که نتیجتاً مسئولیت جزایی مرتکب را با شرایط خاصی که قانون پیش بینی کرده زایل می کند. (نوربها، ۱۳۶۹، ۲۰۶) شخصی که در فعالیتهای ورزشی شرکت می کند اساساً نمی تواند درباره عواقب خطرناکی که در چارچوب حاصل می

شود شکایت کند. در همین رابطه، دیوان عدالت اداری در سال ۱۹۶۲ در Oregon حکم داد "فوتبال، ورزشی است با درگیری بدنی، به دلیل درگیری مداوم و مکرر بازیکنان که دارای قدرت بدنی بالایی هستند و درگیری جسمی، کبودی و شکستگی حوادث در فوتبال اجتناب ناپذیر است ... بازیکنان باید با رضایت از ضربات، شکستگی ها و آسیب دیدگی ها استقبال کنند. (باهری، ۱۹۶۹، ۲۵۶) در ورزشهای تماسی مانند فوتبال و راگبی می توان گفت همه بازیکنان از وظیفه مراقبت و احتیاط نسبت به دیگران غفلت می کنند. البته برای نشان دادن تخطی از وظیفه مراقبت و بی مبالاتی و بی احتیاطی بایستی این عدم مراقبت و ملاحظه پایینتر از سطح استاندارد مد نظر و مورد توقع از یک بازیکن حرفه ای و با مهارت باشد و همچنین آسیب باید قابل پیش بینی باشد بعنوان مثال در بازی فوتبال نوع آسیب طوری باشد که از خطا یا تکل باید انتظار داشت در سال ۲۰۰۲ "هالند" بازیکن تیم فوتبال منچستر سیتی با تکل "کین" (بازیکن تیم مقابل) آسیب دید و مجبور به بازنشستگی از فوتبال شد و به سبب این آسیب او دیگر نمی توانست ۹۰ دقیقه کامل در زمین فوتبال بازی کند در بررسی های بعمل آمده مشخص شد که تکل کین عمدی بوده است که هالند و تیم منچستر سیتی را وادار به پیگیری حقوقی نمود. (مک کالوم، ۲۰۱۶، ۳) در حقوق خصوصی چیزی که مد نظر است روابط افراد می باشد طبق تعریف کلی که از مسئولیت مدنی در ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی صورت گرفته بین زیان زنده و زیان دیده رابطه ای خاص بوجود می آید که همان جبران خسارت است. در دعوی مسئولیت مدنی در باب ورزش ها، تقصیر پایه اکثر دعاوی برای جبران خسارت است و به طور کلی میتوان گفت: تقصیر رفتاری پایین تر از سطح معیارهای متعارف است البته معیار رفتار در فعالیتهای ورزشی در رشته های گوناگون متفاوت است مثلاً رفتار یک فوتبالیست با یک تنیسور متفاوت است و تقصیر در صورتی ایجاد می شود که شخصی در برابر دیگری تکلیفی بر عهده داشته باشد و آن را نقض کرده باشد و بین نقض وظیفه و تقصیر رابطه سببیت وجود داشته باشد. (جامپیون، ۱۷) راجع به مسئولیت ناشی از تقصیر تمایل دادگاههای فرانسه به اجرای ماده ۱۳۸۲ قانون مدنی فرانسه است بدین معنی که در صورت وجود تقصیر و ورود ضرری که ناشی از آن باشد با احراز رابطه علیت بین تقصیر و زیان وارده، مقصر را به پرداخت خسارت محکوم می نمایند.^۱ در حقوق ایران نیز این امر مورد قبول واقع شده و قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ علی الخصوص در مواد ۱ و ۲ صراحتاً به این نوع مسئولیت و الزام وارد کننده خسارت به جبران آن اشاره نموده است.^۲ مسئولیت مدنی در معنی عام و وسیع شامل مسئولیت قراردادی و مسئولیت خارج از قرارداد می شود که در هر دو نوع مسئولیت مسئله مهم، جبران خسارت است اما تفاوت اساسی این دو بر می گردد به وجود یا عدم وجود قرارداد بین طرفین. مسئولیت قراردادی مدنی به علت عدم اجرای تعهدات و عدم وفا به پیمان که ناشی از عقد قرارداد فی ما بین است که احراز رابطه قراردادی میان خواهان و خوانده یکی از ارکان مسئولیت قراردادی است و اگر یکی از طرفین به شخصی خارج از قرارداد ضرری بزند این مسئولیت قراردادی نخواهد بود ضمن اینکه

^۱ ماده ۱۳۸۲ قانون مدنی فرانسه می گوید: هر نوع عملی که از اشخاص واقع شود و سبب ورود خسارت به دیگری باشد موجب الزام عامل به جبران خسارت وارده خواهد بود.

^۲ تا قبل از تصویب قانون اخیر، اگر در جریان فعالیت ورزشی، ضرب و جرح و قتلی حاصل می شد طبق قوانین کیفری قابل تعقیب بود و اینکه ماده ۴۲ قانون مجازات اسلامی که در سال ۱۳۵۲ تصویب شد، بعد از انقلاب اسلامی بر طبق موازین شرعی تغییر کرد و عبارت (این مقررات هم با موازین شرعی مخالف نباشد اضافه شد و در بند (ث)) ماده ۵۸ این قانون قرار گرفت و پس از آن نیز با تغییرات کلی در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ در بند (ث)) ماده ۱۵۸ این قانون جای گرفت.

باید رابطه علیت موجود باشد. (صفایی، ۱۳۸۲، ۲۰۶) در قراردادهای ورزشی مسئولیت مربی نسبت به صدمه های بدنی ورزشکار، ریشه قراردادی دارد و پایه آن را باید نقض عهده شمرد زیرا مربی در اثر قرارداد با ورزشکار یا ولی او مکلف به حفاظت شده به خصوص در ورزشهای خشن که متضمن درگیر شدن طرفین می باشد و مربیان بایستی با اعمال متعارف از ایجاد خطرات قابل پیش بینی جلوگیری نمایند. همچنین مسئولیت غیر قرار دادی مسئولیتی است که بدون عقد و تنظیم قرارداد فی ما بین و یا عدم وجود هر گونه قراردادی ایجاد می شود. دو طرف که هیچ تعهدی نسبت به یکدیگر ندارند حال یکی از طرفین به صورت عمدی یا خطا و عدم رعایت موازین به دیگری زیان وارد نماید و جبران خسارت بدلیل تخلف و خطای انجام شده به عهده شخصی است که تخلف، خطا یا قصور کرده است. الزام به جبران خسارت در مسئولیتهای قهری منطبق با وقایع حقوقی می باشد که در دسته بندی اسباب ایجاد تعهد از آن نام برده شده و مشتمل است بر رویدادهایی که اثر آن به حکم قانون معین می شود. (بادینی، ۱۳۸۴، ۳۷) بعنوان نمونه بین دو ورزشکار از دو تیم مختلف هیچ رابطه ای وجود ندارد اما اگر اقدامات یکی از ورزشکاران باعث ورود خسارت به دیگری شود و این خسارت ناشی از نقض مقررات باشد یک نوع مسئولیت بوجود می آید و اگر جنبه جرم داشته باشد و فعل مجرمانه در آن نهفته باشد مانند مشت زدن به صورت ورزشکار دیگر، علاوه بر مسئولیت مدنی به دلیل یک فعل مجرمانه هم قابل پیگیری خواهد بود. برابر بند (ث) ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی یکی از اعمالی که جرم شناخته نمی شود حوادث ناشی از عملیات ورزشی است، اما مشروط به آنکه سبب حادثه نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرع مخالفت نداشته باشند. تجاوز از قواعد بازی و رعایت نکردن احتیاط های لازم از نظر حقوقی تقصیر است و در دید نخست تجاوز از قواعد ویژه آن بازی تقصیر ورزشی محسوب می گردد البته در بسیاری از موارد عامل ورود ضرر می تواند دلیل موجهی برای ارتکاب عمل داشته باشد مانند صدماتی که از ورزشهای خشن حاصل می شود اما گاهی ورزشکار مرتکب عملی می شود که نه تنها مطابق با قواعد بازی و روحیه ورزشکاری نیست بلکه در ملازمه کامل با هنجارهای اجتماعی قرار دارد مثل فحاشی و کتک کاری که قابل طرح در ورزش نیست که طبیعتاً با چنین شخصی مانند یک مجرم عادی رفتار می شود. (یوسفی صادقلو، ۱۳۹۷) هر قرارداد ورزشی برای ورزشکاران تبعات و آثار خاصی به دنبال دارد که باید پیرو قرارداد آن را پذیرفته و به آن عمل نمایند. در قرارداد ورزشی چه در درجه حرفه ای و چه بصورت آماتور اغلب مسئولیت ها در قالب روابط قراردادی بررسی می شود. در حال حاضر موضوعی محل مناقشه طرفداران ورزش شده و آن شرط ضمن عقدی است تحت عنوان " شرط حسن انجام تعهد " که از سوی باشگاهها در نظر گرفته می شود و در صورت عدم حسن انجام تعهدات درصدی از دستمزد بازیکنان را کاهش می دهند مفروض بر اینکه حتی تیم یا باشگاه نتیجه مطلوب را هم گرفته باشد و این مسئله که آیا باشگاه می تواند هر نوع تفسیر عامی از این شرط داشته باشد محل اختلاف است. گاهی در نگارش قراردادها به لحاظ مماشات مدیران قبلی یا تبانی بین مدیران قبلی و بازیکنان، حقایقی در رابطه با شرایط بدنی و جسمانی و سلامت بازیکنان مکتوم می ماند و این حقیقت کتمان شده سبب جذب بازیکنان مصدوم به باشگاه می شود حال از یک طرف با مدیران جدید مواجه هستیم که طالب نقض قرارداد از حیث استناد به این وضعیت هستند و از طرفی هواداران و طرفداران بازیکنان و تیم و باشگاه که از این موضوع ملتهد می شوند در این موضوعات رویه قضایی واحدی برای استناد وجود ندارد اما از باب مسئولیت مدنی، الزامات اخلاقی، عموماً قانونی و رعایت اصول انصاف اگر باشگاه بتواند اثبات کند که ورزشکار وضعیت سلامتی و استخدامی خود را کتمان

کرده اجتناب از پرداخت تمام یا بخشی از دستمزد بازیکن مفروض است. این گونه دعاوی و منازعات برای رسیدگی در کمیته تعیین وضعیت مطرح می شوند، ادعای مدیران باشگاه را دأثر بر اعمال شرط عدم حسن انجام تعهد مورد بررسی قرار می دهند و با شرط ادعاها، آن میزان و درصد شرط شده کسر می شود و به طور کلی می توان گفت در قراردادهای ورزشی مسئولیت قراردادی وجود دارد و مدعی خسارت به تبع این قرار داد باید صرفاً تخلف و نقض تعهد را اثبات نماید تا بر اساس آن زیان زننده را محکوم به جبران خسارت نماید. امروزه ورزش بازارهای اقتصادی بزرگی برای جوامع پدید آورنده، بازار کالاهای ورزشی، بازار نمایش ورزشی و حتی بازارهایی که در ارتباط مستقیم با ورزش نیستند. ورزش حرفه ای معطوف به تماشاگران و مخاطبان از طریق خرید بلیط یا تولیدات ورزشی است حتی تولیداتی مثل پیراهن، کفش، پوستر نیز توسط آنان خریداری می شود چنانچه ورزش های مدرن بر اساس بازار سازماندهی شوند نقش ها و تخصص ها تفکیک شده و علاوه بر رونق اقتصادی باعث ایجاد شغل و بالا رفتن گردش مالی می شود. درآمد باشگاههای حرفه ای دنیا از محل اسپانسر ها و حامیان مالی پیراهن باشگاه بوده است میزان این درآمد برای باشگاههای یوونتوس، بارسلونا، منچستر یونایتد، چلسی و بایر مونیخ برای یکسال بالغ بر میلیونها یورو اعلام شده است. (قاسمی، محسن، ۱۳۸۴) گاهی حامیان مالی در قالب شرکتهای معتبر با مشارکت در سرمایه گذاری جهت برگزاری مسابقه های ورزشی در تلاش هستند تا رتبه تجاری خود را در برابر رقبای بالا ببرند. درصد بالایی از منابع درآمدزایی المپیک ها را عوامل تبلیغاتی، حق پخش تلویزیونی و حامیان مالی تشکیل می دادند. هر چه نمایش مسابقات ورزشی در سطوح ملی و بین المللی وسیعتر باشد میزان جذب حامیان مالی بیشتر خواهد بود. (محرّم زاده، ۱۳۸۵، ۲۵۵) یکی از وظایف مهم مدیران بازاریابی در ورزش است که از قراردادهای حامیان مالی برای کسب درآمد استفاده نمایند و ممکن است شرکتهایی که وارد قرارداد حمایت مالی با طرف ورزشی نشده اند وارد نوعی ارتباط کاذب با سازمان ورزشی تحت عنوان بازاریابی در کمین شوند. بدین معنا که یک شرکت با آگهی و تبلیغات خود موجب گیج شدن مصرف کنندگان می شود و آنان فکر می کنند این شرکت نیز حامی این رویداد ورزشی است و این امر به شرکتهای حامی رسمی ضرر وارد می کند به طوری که منجر به تخریب روابط بین طرفهای ورزشی و حامیان رسمی و زیانهای مالی هنگفتی در رویدادهای مهمی مانند المپیک می گردد.

مسئولیت مدنی در ورزش شامل کلیه کسانی است که به طور مستقیم یا غیر مستقیم به فعالیت های ورزشی، وظایف و در صورت بروز حادثه مربوط می شوند. با توجه به مفهوم خاص تقصیر در مسئولیت قراردادی که در عهدشکنی متبلور می شود، به صرف عدم انجام تعهد، رکن فعل زیانبار محقق است و دیگر جایی برای مفروض گرفتن تقصیر باقی نمی ماند چرا که اساساً برای تحقق مسئولیت قراردادی ارتکاب تعدی یا تفریط آن گونه که در مسئولیت قهری یا کیفری لازم است ضرورتی ندارد. (حاجی عزیزی، بیژن و غلامی، نگین، ۱۳۹۲) در امر ورزش با توجه به حرفه ای شدن این رشته، وجود منابع انسانی و مالی زیاد در این عرصه و افزایش قرار دادهای ورزشی و مرتبط با تعهدات، تخلفات و نقض تعهدات و خسارات و مسئولیتها و در نتیجه دعاوی زیادی مواجه هستیم که برای پیشگیری از بروز چنین اختلافاتی در زمان انعقاد قرارداد بایست کلیه مسائل به دقت رعایت شود با وجود یک قرارداد قانونی و صحیح و شفاف که با استفاده از تجربه متخصصان حقوقی در این زمینه

منعقد می شود می توان از بروز اختلافات جلوگیری نمود و اگر اختلافی ایجاد شد بر اساس قرارداد بتوان آن را به راحتی حل و فصل کرد.

نتیجه گیری

در جامعه کنونی ورزش از لحاظ فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دارای اهمیت فراوانی است به گونه ای که از آن به صنعت ورزش یاد می شود. این اهمیت اسباب تحول و دگرگونی در ورزش را پدید آورد و تاسیس حقوق ورزشی به عنوان رشته ای جدید در علم حقوق را به دنبال داشت که همچنان راه بسیاری را تا تکامل در پیش دارد. حقوق ورزشی شاخه ای از علم حقوق است که قواعد آن ناظر بر روابط اشخاص حقیقی و حقوقی حقوق عمومی و خصوصی می باشد که طبق قوانین و مقررات ورزشی و غیر ورزشی دارای وظایف و تکالیفی هستند که باید به نحو مطلوب به آنها عمل نمایند والا با مسئولیتهای بسیار سنگینی مواجه خواهند شد. دایره شمول حقوق ورزشی شامل دو مبنای وقایع حقوقی و اعمال حقوقی می شود که قرارداد ورزشی از مهمترین مقولات اعمال حقوقی است. اقتضای عدالت ایجاب می کند که طرفین یک قرارداد ایفای تعهدات خویش را منوط به ایفای تعهد طرف مقابل بنمایند و ابزاری چون حق فسخ و یا حق مطالبه خسارت را بعنوان ضمانت اجرا برای شخص زیان دیده از این قراردادها در نظر بگیرند. در قراردادهای ورزشی بررسی مسئولیت مسئله ای بسیار مهم و پیچیده است زیرا می تواند کمک شایانی به رشد و گسترش ورزش نموده و مسئولیت اشخاص را در این عرصه مشخص و تعیین کند و متخصصین در این قلمرو را برای رفع و جلوگیری از بروز مشکلات این حوزه یاری دهد. طرفین قرارداد ورزشی و مسئولان در امر ورزش نباید با بی احتیاطی یا بی مبالاتی وظایف قانونی محوله خود را ساده و ناچیز در نظر بگیرند زیرا کوچکترین غفلت آنها منجر به ضررهای بزرگی همچون محرومیت از نعمت سلامت تا پایان عمر متضرر خواهد شد. بخشی از مسئولیتهای نیز در حقوق ورزشی متوجه اشخاص حقوقی است، که با توجه به مسئولیتهای قانونی و سودهای کلانی که از ورزش نصیب آنها می شود موظف به رعایت قانون در این عرصه هستند. نهادهای متولی ورزش با توجه به وظایف نظارتی که به عهده دارند می توانند از یکسو مانع بروز بسیاری از حوادث ناگوار باشند که سبب فوت و نقص عضو حاضران در باشگاه و اماکن ورزشی می شود و از سوی دیگر در مسائل مالی و تنظیم قراردادهای و حمایت از حقوق اهالی ورزش نقش نظارتی و حمایتی خود را ایفا کنند.

در امر ورزش با توجه به حرفه ای شدن این رشته، وجود منابع انسانی و مالی زیاد در این عرصه و افزایش قراردادهای ورزشی و مرتبط با ورزش با تعهدات، تخلفات و نقص تعهدات و خسارات و مسئولیتهای و در نتیجه دعاوی زیادی مواجه هستیم که برای پیشگیری از بروز چنین اختلافاتی در زمان انعقاد قراردادها می بایست کلیه مسائل به دقت رعایت شود با وجود یک قرارداد قانونی و صحیح و شفاف که با استفاده از تجربه متخصصان حقوقی در این زمینه منعقد می شود می توان از بروز اختلافات جلوگیری نمود و اگر اختلافی ایجاد شد بر اساس قرارداد بتوان آن را به راحتی حل و فصل کرد. پیشنهاداتی برای کمک به جامعه حقوق و ورزش کشور و جهت ارتقاء و رشد دانش حقوق ورزشی و شناخت هر چه بهتر مسئولیت مدنی در این حوزه به شرح ذیل ارائه می گردد:

- ۱- اضافه نمودن رشته تخصصی حقوق ورزشی به رشته های تحصیلی در دانشکده های حقوق کشور
- ۲- استفاده از اشخاص کارآمد و خبره به دانش حقوقی و برگزاری دوره های آموزشی حقوق ورزشی برای مربیان و مدیران اماکن ورزشی و اعضاء فدراسیونهای ورزشی
- ۳- تدوین و تصویب قوانین و مقررات خاص ورزش و حقوق ورزشی
- ۴- ایجاد دوره ها و همایشات الزامی و تخصصی برای ورزشکاران، علی الخصوص ورزشکاران حرفه ای به جهت آشنایی بیشتر با حقوق خود در این حوزه و رعایت قواعد و مقررات ورزشی
- ۵- تدوین شفاف متن قراردادهای ورزشی

در نهایت باید گفت فدراسیونها، هیاتها، باشگاهها و رسانه ها با استفاده از امکانات و قدرتی که دارند می توانند آموزشهای لازم جهت تامین امنیت در ورزش ارائه کنند که در این خصوص نقش کمیته های انضباطی به منظور جلوگیری از جرائم ورزشی، رسانه رادیو و تلویزیون با پخش برنامه های ورزشی و دادن توصیه های لازم و همچنین مداخله و همکاری مراجع ذیصلاح حائز اهمیت بسیار است.

منابع و ماخذ

- [۱] اسکینی، دکتر ربیعا، شرکتهای تجاری، جلد اول و دوم، انتشارات سمت
- [۲] اندروف، ولادیمیر و فرانسوانیس، ژان (۱۳۸۰)، اقتصاد ورزش، ترجمه اله وردی جزایری، علم و ورزش، چ اول
- [۳] آقای نی، حسین (۱۳۹۷)، حقوق ورزشی، چ شانزدهم، انتشارات میزان
- [۴] آقای نی، حسین (۱۳۷۸)، مسئولیت کیفری ناشی از عملیات ورزشی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی
- [۵] جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۸۱)، تحولات حقوق خصوصی، لزوم و جواز در عقود و ایقاعات، چ چهارم، انتشارات دانشگاه تهران
- [۶] جونیر، جامپیون، والتر تی (۱۳۷۶)، مبانی حقوق ورزشها، مسئولیت مدنی در ورزش، ترجمه حسین آقای نی، چاپ دوم، نشر دادگستری با همکاری کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران
- [۷] شعبانی مقدم، کیوان و دیگران (۱۳۸۸)، حقوق ورزشی، اندیشه های حقوقی، چ اول
- [۸] شهید ثانی، (۱۳۹۲)، صص ۱۵۹ و ۱۶۰
- [۹] شهیدی، مهدی (۱۳۸۲)، حقوق مدنی، تشکیل قراردادها و تعهدات، جلد اول، مجد، چاپ سوم
- [۱۰] شهیدی، مهدی (۱۳۸۵)، سقوط تعهدات، تهران، انتشارات مجد، چ هفتم
- [۱۱] صفایی، حسین (۱۳۸۲)، قواعد عمومی قراردادها، چ اول، ج دوم، انتشارات میزان
- [۱۲] قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸
- [۱۳] قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶
- [۱۴] قانون کار مصوب ۱۳۶۸
- [۱۵] قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۰
- [۱۶] قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷
- [۱۷] قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹
- [۱۸] قوانین بین المللی شنا (۱۳۷۱)، ترجمه امیر حسین دربانی، فدراسیون شنا، ج ۱، ۱، چ اول

- [۱۹] قوانین مسابقات و داوری کیوکوشین کاراته (۱۳۸۰)، ترجمه علی اکبر قاسمی، جمال الحق، چ اول
- [۲۰] قوانین و مقررات فوتبال (۱۳۸۷)، ترجمه ابراهیم علی دوست، بامداد کتاب، چ اول
- [۲۱] کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۴)، الزامهای خارج از قرارداد، ضمان قهری، چ اول، انتشارات دانشگاه تهران
- [۲۲] کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۸)، مسئولیت مدنی، جلد اول، چاپ دوم، انتشارات دانشگاه تهران
- [۲۳] کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۱)، عقود معین، چ هشتم، انتشارات شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا
- [۲۴] کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۷)، قواعد عمومی قراردادها، جلد چهارم، چاپ پنجم، شرکت سهامی انتشار
- [۲۵] محرم زاده، مدیریت بازاریابی ورزشی (۱۳۸۵)، جهاد دانشگاهی ارومیه، چ اول
- [۲۶] مقررات نقل و انتقال و تعیین وضعیت بازیکنان، فدراسیون فوتبال، ۱۳۹۶
- [۲۷] نور بها، رضا (۱۳۶۹)، زمینه حقوق جزای عمومی، انتشارات کانون وکلای مرکز، تهران
- [۲۸] تقی لو، رحیم (۱۳۹۳)، قراردادهای ورزشی حرفه ای در حقوق ایران و انگلیس، ماهیت و چالشها، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی مرکز بین المللی بندر انزلی
- [۲۹] توکلی فر، اکبر (۱۳۹۲)، ماهیت حقوقی قراردادهای ورزشی در حقوق ایران با تاکید بر رویه قضایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان
- [۳۰] حاجی عزیزی، بیژن (۱۳۸۰)، شیوه های جبران خسارت در مسئولیت مدنی و کارایی آنها
- [۳۱] حاجی عزیزی، بیژن و غلامی، نگین (۱۳۹۲)، بررسی تطبیقی فرض سببیت در مسولیت قراردادی
- [۳۲] رستم شیرازی، فرهاد، (۱۳۷۴)، مبانی حقوق ورزش در ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان
- [۳۳] درودیان، حسنعلی، (۱۳۷۶)، مسئولیت ناشی از فعل اشخاصی که تحت مراقبت و مواظبت دیگری هستند (مسئولیت سرپرست و محافظ صغیر یا مجنون)
- [۳۴] قاسمی، محسن (۱۳۸۴)، جبران خسارت نقض قرارداد در کنوانسیون بیع بین المللی کالا در حقوق ایران، فرانسه، مصر و لبنان، مجله حقوقی، نشریه دفتر خدمات حقوقی بین المللی
- [۳۵] کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۸)، خطای ورزشی و مسئولیت ورزشی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۴۳
- [۳۶] یوسفی صادقلو، دکتر احمد و نصیر، مزگان (۱۳۹۷)، مقاله مسئولیت مدنی ورزشکاران در مقابل اشخاص موضوع حقوق ورزش، فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، شماره ۳۸
- [۳۷] یوسفی صادقلو، احمد (۱۳۹۸)، آرشیو رادیو ورزش، برنامۀ دانشکده حقوق ورزش، سایت موسسه حقوقی یکتا داوری اندیشه <http://andishehlaw.com/>
- [۳۸] یوسفی صادقلو، دکتر احمد (۱۳۹۷)، صدمات ورزشی به همراه بررسی مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از صدمات ورزشی، برگرفته از وبلاگ گروه تحریریه یاسا ۱ <https://www.yasa.co/blog/author/omid/>
- [۳۹] Laura McCallum, an Overview of Key Case Law Relating to Negligent Liability for Sports Injuries, 2016
- [۴۰] Gardiner Simon, Sport law, Cavendish Publishing, 2001
- [۴۱] Yousefi Sadeghloo ahmad, Investigating Civil Responsibility of Arbitrations in Sports Contracts, International Review Pandektis, 2015, Vol, 11 Issue ½, P⁸³⁻⁹⁸
- [۴۲] Harpwood Viveienne, Modem Tort Law, London, 5th, ed. Cavendish publishing limited, 2003
- [۴۳] Floure Jacques, Cours de droit civil, Polycopie, Paris, 1965
- [۴۴] Asgarkhany Aboo Mohammad, Review the Dimension of Responsibility (Civil and Criminal) and Disclaimed (Civil and Criminal) in Sports Law, 1967